

Értékelési útmutató

A feladatok legkisebb, önállóan értékelhető részeit, az itemeket a magyar ábécé kisbetűivel jelöltük. Az itemek már nem bonthatók fel részteljesítményekre, ezért azok már csak kétféleképpen minősíthetők: a tanuló megoldotta, vagyis az item megoldása jó (1 pont), illetve a tanuló nem oldotta meg, hiányos, vagyis az item megoldása nem jó (0 pont). Ha a tanuló megoldása nem egyezik meg teljesen az értékelési útmutatóban megadott válaszokkal, az eddig bevált gyakorlat szerint az igazolható jó válasz is pontot ér.

Ha egy feladat meghatározza a válasz elvárt elemeinek számát, és a tanuló ennél többet jelöl meg, akkor a megoldás sorrendjében kell értékelnit. Ha a tanuló az összes válaszlehetőséget megjelöli, nem kaphat pontot. Csak a megfelelően végrehajtott válaszadás fogadható el!

1. feladat

3 pont

- a) Magellán expedíciója a Föld körülhajózására. aláhúzása
- b) A speyeri szerződés aláírása. aláhúzása
- c) Apafi Mihály fejedelem halála. aláhúzása

2. feladat

10 pont

Állítás	Igaz	Hamis
a) Hernando Cortez spanyol konkvisztádor meghódította az Inka Birodalmat.		X
b) A tőzsdéken áruminták alapján adták-vették megszabott határidőkkel a különböző árucikkeket.	X	
c) A Semper Augustus egy keresett tulipánfajta, amelynek ára magas volt az amszterdami árutőzsdén.	X	
d) A tridenti zsinaton elfogadták a búcsúcédulák árusításának gyakorlatát.		X
e) Erdélyben az 1595. évi országgyűlés eltörölte a jezsuitákat Erdélyből kilitő 1588.évi határozatot.	X	
f) Erdélyben már a 16. század utolsó harmadában teret nyert a magyar nyelv a törvényhozási és közigazgatási gyakorlatban.	X	
g) A bécsi békével a katolikus elit és az udvar erősödött meg a magyar rendekkel szemben.		X
h) A nikolsburgi békében Bethlen Gábor haláláig Erdélyhez csatolhatta Szabolcs, Szatmár, Bereg, Ugocea, Borsod, Abaúj és Zemplén vármegyéket. Ezek a megyék Erdélynek adóztak, de rendjeik a Magyar Királyság országgyűlésein vettek részt.	X	
i) Az oroszországi modernizált, központosított, sok hivatalnokkal rendelkező államgépezet működését csak a dekabristák gátolták.		X
j) A megkeresztelt zsidókat is veszélyesnek tartották a társadalomra. 1492-ben Ferdinánd és Izabella kiűzte őket Spanyolországból. A humanista Erasmus sokat dicsért toleranciája sem terjedt ki a zsidó vallásúakra.	X	

3. feladat

8 pont

- a) munkamegosztás

céh	manufaktúra
e), g), i)	b), c), d), h)

- j) f) beírása, mert ez már az ipari forradalom időszakához kapcsolódik.

4. feladat

15 pont

katolikus	evangélikus	református	unitárius	anabaptista
c), d), f), h)	a), e)	b), g), j), m), n)	i), k)	l), o)

5. feladat

5 pont

- a) Partium / „Magyarországi Részek”
- b) beglerbég / pasa
- c) haradzs
- d) gettó
- e) népfelség (elve) / népszuverenitás (elve)

6. feladat

2 pont

a) Az épület neve: dzsámi	Funkciója: A közös ima helye. /Mohamedán templom./ Olyan főtemplom, amelyben a pénteki ima végezhető.
b) Az épület neve: minaret	Funkciója: A müezzín / az iszlám vallás egyházi személye a minaret erkélyéről szólít fel imára.

Teljesített itemnek tekinthető, ha a megnevezés és a funkció is szerepel. Csak a helyesen kitöltött sorért adható egy pont.

7. feladat

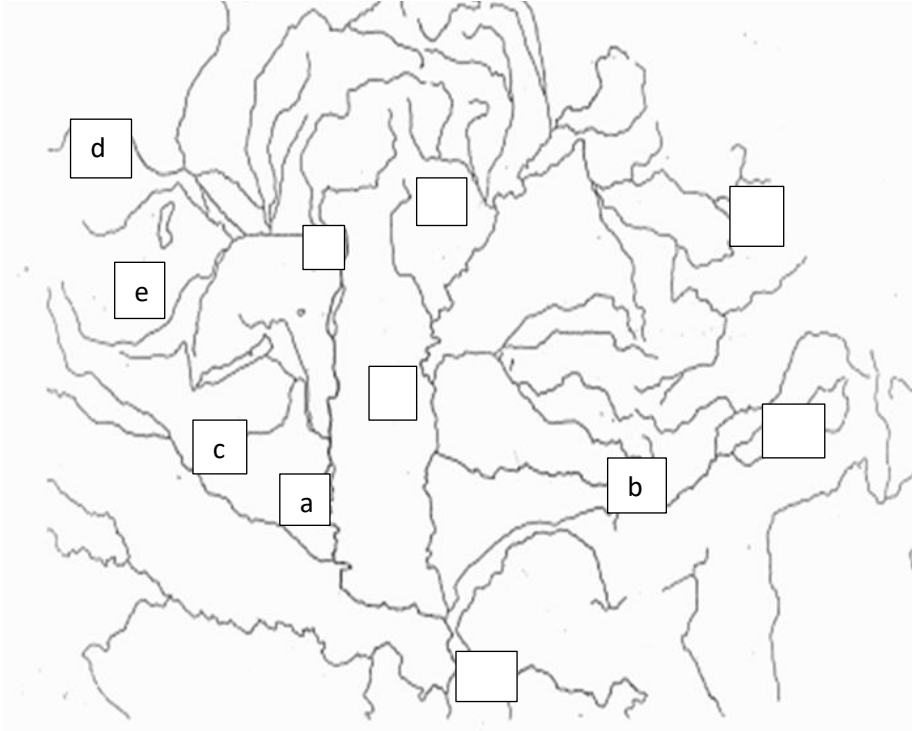
10 pont

- a) Zrínyi Miklós
- b) (Oliver) Cromwell
- c) (John) Locke
- d) (Galileo) Galilei
- e) (Immanuel) Kant
- f) Montesquieu
- g) II. József
- h) Löw Lipót
- i) I. Sándor cár / I. Sándor (orosz uralkodó)
- j) I. Miklós cár / I. Miklós (orosz uralkodó)

8. feladat

10 pont

- a) A mohácsi csata / Mohács
- b) Temesvár
- c) Szigetvár
- d) A bécsi béke
- e) Vasvár
- f)-j) A betűjelek helyes beírása.

9. feladat

11 pont

- a) Barokk stílusúak
- b) 17. század /XVII. század.
- c) 18. század / XVIII. század
- d) A magyarság hazáját védte az Oszmán Birodalommal szemben. / A kiépülő Habsburg abszolutizmussal szemben védelmeznie kellett viszonylagos önállóságát, rendi alkotmányát. (Más tartalmilag helyes válasz is elfogadható, forrásként Katus László: A magyar barokk című írását használva (Az abszolutizmus kora. Árkadia Kiskönyvtár, Kronosz Kiadó, Pécs, 2019. 141-148. o.)
- e) Esterházy Miklós nádor / Esterházy Miklós (Csak a vezetéknev és keresztnév helyes leírásáért adható pont.)
- f) (Franz Anton) Maulbertsch vagy (Johann Lucas) Kracker vagy (Franz) Sigrist vagy (Stefan) Dorfmeister (Egy vezetéknev helyes leírásáért jár az 1 pont.)
- g) Magyar huszáruhában ábrázolta Szent Mártont.
- h) C) Árva Bethlen Kata nevének aláhúzása.
- i) 2. (Mária – kultuszhoz) bekarikázása.
- j) A kor katolikus eszmevilágának jellegzetes kifejezője volt a Regnum Marianum gondolata. / Máriát a Magyarok Nagyasszonyának tekintették. (Más tartalmilag helyes válasz is elfogadható, amelyben indokolják Szűz Mária kiemelkedő tiszteletét.)
- k) D) Esterházy Pál nevének aláhúzása.

10. feladat

8 pont

- a) 2. (lándzsadobálásra épülő lovas csapatjáték) bekarikázása
- b) X (az Ipoly völgyére támaszkodott, és legészakibb centruma Fülek volt) bekarikázása
- c) 2. (életük végéig) bekarikázása
- d) X (A 25. évét betöltő fehér férfi, aki hét éve az állam polgára.) bekarikázása
- e) 1. (a vetési pátensben) bekarikázása
- f) 2. (a rendi dualizmus) bekarikázása
- g) 2. (a horvátok) bekarikázása
- h) X (a központi területekre telepedtek le) bekarikázása

11. feladat

4 pont

- a) sajtó
- b) országgyűlést
- c) teherviselés
- d) Unio

12. feladat

3 pont

- a) nagykolciós / koalíciós (a politikai élet valamennyi irányzata képviselve volt) vagy független, parlamentnek felelős kormányt
- b) földművelés- és iparügy / földművelés-, ipar- és kereskedelmi (miniszter)
- c) Az 1848. április 11-én szentesített törvények közül többet is kiemelhet, de indoklással is **csak 1 pont** adható a válasza.

- **Jobbágyszabaddítás** – az úrbéres szolgáltatások megszűntek, a parasztok az általuk használt úrbéres földet szabad tulajdonként kapták meg.
A földesurak kártalanítását / kármentesítését az állam vállalta magára.
A törvények Magyarország polgári átalakulását fogalmazták meg / tették lehetővé.
- közteherviselés – Megszűnik a születési előjog. Mindenkinek jövedelme után fizetnie kell az állami adót. Ez is a polgári állam jellemzője.
- Az ösiség eltörlése > szabad végrendelkezés lehetősége.

Minden tartalmilag helyes válasz elfogadható.

13. feladat (esszé)

11 pont

Az érettségi értékelési szempontjait kell alkalmazni az alábbi pontozással. Kérem a javító kollégákat, vegyék **figyelembe, hogy a tanulók az esszéírást még tanulják! Minden helyes válasz értékelendő a táblázat pontmegosztása alapján.**

Értékelési szempontok	Pontszám
Feladatmegértés	1
Tájékozódás térben és időben	2
Kommunikáció	1
Szaknyelv alkalmazása	1
Ismeretszerzés, a források használata és következtetések levonása	2
Történelmi gondolkodás, történelmi ismeretek	4

Feladatmegértés

A tanuló a feladat utasításának megfelelően összefoglalja a legfontosabb kérdéseket. Egyéb kérdéseket legfeljebb a forrásokból következtetve érint. (1 pont)

Ha a feladatmegértés 0 pont, akkor az egész esszé 0 pontos.

Tájékozódás térben és időben

Az esszében megemlíti a tanuló: témája Mária Terézia felvilágosult abszolutizmusa és rögzít egy, a témához kapcsolódó évszámot (pl. 1754,1767,1777) és egy történelmi helyszínt (pl. Bécs, Magyar Királyság, Csehország, Ausztria, Lajtán túli területek)

A 2 pont akkor jár, ha mindkét szempontra kitér.

Kommunikáció

Bekezdésekkel szerkesztett, logikus gondolatmenet, megfelelő a nyelvhelyesség és nincs durva helyesírási hiba.

Legfeljebb 2-3 hiba lehet a helyesírásban. (1 pont)

Szaknyelv alkalmazása

A tanuló használja a témához tartozó konkrét és elvont fogalmakat. Pl. kilenced, tized, úrbéri rendelet, jobbágyszabaddítás, jobbágyszabaddítás, felvilágosodás, kettős vámrendelet, védővám, merkantilizmus, kameralizmus stb. (1 pont)

Legalább 4 fogalmat használ.

Ismeretszerzés, a források használata és következtetések levonása

A tanuló legalább 2, a 2 forráshoz kapcsolódó elemre utal a forrást használva a témához tartozóan (2 pont): pl.

- A felvilágosodás hatása a Ratio Educationis rendeletben megjelenik.
- Kiemelt fontosságúnak tartja az ország fejlődése szempontjából az oktatást.
- Érdekeltnek tartja az államot a művelődés, oktatás megteremtésében.
- Állami feladatnak tartották az oktatás megszervezését, biztosítását.
- „Az első és sokáig legfontosabb teendő az analfabetizmus felszámolása volt. A XVIII. század utolsó harmadában, amikor Mária Terézia idézett rendelete megjelent, a magyar társadalom túlnyomó többsége sem írni, sem olvasni nem tudott. A három-, illetve ötosztályos kis- és nagy-gimnáziumokban néhány ezer, az ország egyetlen egyetemén néhány száz – 1777-ben pontosan 423 – diák tanult. A paraszti és kismemesi családok túlnyomó részében a Biblián és az imakönyvön kívül egyetlen könyv sem akadt; az írásbeli kultúra termékei legfeljebb a lakosság 1-2 százalékához jutottak el.” https://nepszava.hu/3181198_romsics-ignac-oktatassugyunk-multja-es-jelene (2024. 04. 08.)
- Az úrbéri pátens/rendelet célja:
a magasabb állami bevételek megteremtése (a földesúri önkényes adószedés korlátozásával),
A jobbágyok védelme földbirtokosaikkal szemben.

Történelmi gondolkodás, történelmi ismeretek

A tanuló 4 elemre utal a témához tartozóan (4 pont): pl.

- Lehetővé, de nem kötelezővé teszi az oktatásban való részvételt 6 és 12 éves kor között.
- Támogatták a tanítóképzést.
- Modernizálták a középiskolák tantervét a természettudományok ismeretének előírásával.
- Előírták a tantervek anyagát.
- Tanfelügyelők ellenőrizték az oktatást (pl. Kazinczy Ferenc is végzett tanügyi ellenőrzést).
- A német nyelv előnyben (nem kötelezően előírt) részesítése ellenérzést váltott ki.
- Az úrbérrendezés a jobbágyok terheinek maximalizálását jelentették.
- Rögzítették a földesúrnak lerótt terhek mértékét.
- A jobbágytelek után a földbirtokost 1 aranyforint (pénzadó), terményben a kilencedik tized és az ajándék illette.
- Szabályozták a közös földek használatát.
- A jobbágy robotterhe nem lehetett több heti egy nap ígás vagy heti két nap gyalogrobotnál.
- Az úrbéri rendelet következményeként megszilárdult a telekrendszer
- Kettős vámrendeletével kötelezővé tette, hogy az áruforgalom után a magyar nemeseknek is fizetniük kellett.
- A kameralizmus értelmében meghatározta a vámok mértékét.
- Az ipari védővám biztosította az osztrák-cseh ipar piacát.
- Mivel elsősorban rendeleti úton kormányzott, a felvilágosodásra utaló intézkedései ellenére a felvilágosult abszolutizmus példájaként említjük. (A magyar országgyűlést 1765 után nem hívta össze.)

Források:

A megadott szakirodalom

2. feladat

e) Oborni Teréz: Az Erdélyi Fejedelemség (1571/1576-1690) = A Magyar Királyság a kora újkorban. Árkádia Kiskönyvtár, Kronosz Kiadó, Pécs, 2020. 55. o.

f) i. m. 57. o.

g) Pálffy Géza: A 16-17. századi Habsburg – magyar kapcsolatok új megvilágításban = A Magyar Királyság a kora újkorban. Árkádia Kiskönyvtár, Kronosz Kiadó, Pécs, 2020. 24. o.

h) Oborni Teréz: Az Erdélyi Fejedelemség (1571/1576-1690) = A Magyar Királyság a kora újkorban. Árkádia Kiskönyvtár, Kronosz Kiadó, Pécs, 2020. 41. o.

j) Hosszú Gyula: Utak a holokauszthoz, történetek a holokausztról, Debrecen, 2002. 26. o.

4. feladat

- k) Történelem 10. Tananyagfejlesztő: Száray Miklós. Debrecen, 2021. 27. o
- m) Történelem 10. Tananyagfejlesztő: Száray Miklós. Debrecen, 2021. 26. o.
- n) <https://www.folyoirat.tortenelemtanitas.hu/2018/05/papp-gergely-az-oroszag-iskolaja-a-debreceni-reformatus-kollegium-a-xvi-szazadban-08-03-04/> (2024. 04. 02.)
- o) Történelem 10. Tananyagfejlesztő: Száray Miklós. Debrecen, 2021. 67. o

5. feladat

- d) Hosszú Gyula: Utak a holokauszthoz, történetek a holokausztról, Debrecen, 2002. 25. o.

6. feladat

<https://kepguru.hu/foto/167019/pecs-minaret-jakovali-hasszan-dzsamija> (2024. 04. 02.)

7. feladat

- b) Történelem 10. Tananyagfejlesztő: Száray Miklós. Debrecen, 2021. 71.o.
- c) Történelem 10. Tananyagfejlesztő: Száray Miklós. Debrecen, 2021. 79.o.
- e) Történelem 10. Tananyagfejlesztő: Száray Miklós. Debrecen, 2021.81.o.
- f) https://digitori.blog.hu/9999/12/31/forrasok_10_3_2_a_felvilagosodas (2024. 04. 03.)
- g) Történelem 10. Tananyagfejlesztő: Száray Miklós. Debrecen, 2021. 118.o.
- i) Hahner Péter: Oroszország sajátos útja = Rubicon, 2011/3-4. 59. o.
- j) i. m. 60. o.

8. feladat

- a) Történelem 10. Tananyagfejlesztő: Száray Miklós. Debrecen, 2021. 43. o.
- d) <https://net.jogtar.hu/getpdf?docid=60600001.TV&targetdate=&printTitle=A+b%C3%A9csi+b%C3%A9kek%C3%B6t%C3%A9s&referer=1000ev> (2024. 04. 05.)

9. feladat

- 1. kép <https://tudta.hu/tudta-hogy-a-barokk-eredetileg-lekicsinylo-jelzo-volt/> (2024. 03. 28.)
- 2. kép <https://romkat.ro/2022/10/15/giovanni-lorenzo-bernini-szent-terez-extazisa/> (2024. 03. 28.)
- 3. kép <https://csodalatosmagyarorszag.hu/programok/csaladi/barokk-kastelynapok-2023-godollo/> (2024. 03. 28.)
- b-c) Katus László: A magyar barokk= Az abszolutizmus kora. Árkádia Kiskönyvtár, Kronosz Kiadó, Pécs, 2019. 141. o.
- d) i. m. 141. o.
- e)–f)–g) i. m. 145. o.
- h) i. m. 146. o.
- i)–j) i. m. 144. o.
- k) i.m.147.o.

10. feladat

- a) Sudár Balázs: Az oszmán birodalom Magyarországon = A magyar Királyság a kora újkorban. Kronosz Kiadó, Pécs, 2020. 82. o.
- b) i. m. 72. o.

13. feladat Esszé:

- 1. forrás https://digitori.blog.hu/2020/11/01/forrasok_maria_terezia_10_4 (2024. 04.06.)
- 2. forrás Történelem 10. Tananyagfejlesztő: Száray Miklós. Debrecen, 2021. 117. o.